

Slovanske pravljice.

Priobčuje *Nik. Vrhov.*

17. Hvaležne živali.

(Češka.)

Bila je vdova, ki je imela dve hčeri: Dorico in Lenico. Dorica je bila prav njena, Lenica pa ne. Uboga Lenica je bila mačehi trn v peti. Mačeha jo je pikala, kjerkoli jo je videla. Dorico pa je ljubila kakor zenico svojega očesa. Nikdar ji ni rekla žale besede. Za delo je bila Lenica. Dasi šibkejša nego lena Dora, je morala prijeti za vsako delo. Zato ni dobivala drugega, kakor vsako leto kako obnošeno, od osorne sestre zavrženo obleko in vsak dan malo ostankov jedi. Gorje mu, komur je živeti ob samih ostankih! To je bridko izkušala Lenica. Noč in dan je prosila Boga, da bi storil kak konec. Toda Dora sama ga je naredila kmalu. Nekoč je jela strašno razsajati in groziti materi, da ubije sebe ali Lenico, ako je ne odpravi takoj od hiše. Kako bi bilo pač mogoče, da bi mati svoje ljubljenske ne uslišala! Takoj speče iz polovice moke in iz polovice pepela hlebček. Ko je bil spečen, ga da Lenici in izžene ubogo siroto iz hiše. Nobeden ji ne seže v roko; nobeden je ne pokriža; samo bela golobčica zleti za njo in se dvigne k sinjemu nebesu; črni gavran pa sede na streho.

Lenica je šla malo po poti in si mislila: „Kam naj se obrnem ubožica na širnem svetu?“ Vzame hlebček, ga zakotali pred seboj in si misli: kamor se obrne, na tisto stran pojdem. Hlebček se vali na desno; na to stran krene Lenica. Bilo je poldne, ko je prišla k samotni koči. Šla je noter. Tam ni bilo nobenega; le mačica in psiček sta sedela na klopci pri peči. Lenica je menila, da morda pride kdo; zato je hotela počakati in poprositi, da bi ji pokazali pot; zakaj bil je blizu gozd, skozi katerega se je bala iti. Sede torej na klopcu k živalima in vzame hlebček iz naročja. Borno je obedovala, ali Lenica ni bila vajena dobrih jedil, vrhutega je bila lačna; zato hlastno prelomi hlebček in začne jesti. Kar jo pogleda mačica in zamijavka: „Mav, mav, deklica, daj mi košček!“

Lenica precej odlomi kos in ga da mačici: „Tu imaš, ubožica, kajneda te tare lakota. No, le jej, saj imam še dosti!“

Komaj dene drugi košček v usta, zalaja psiček: „Hov, hov, deklica, daj mi košček!“

Lenica zopet odkrhne tak kos od hlebčka, da ji ni ostalo skoro nič, in ga pomoli psičku: „Viš, viš, jaz se nisem menila zate. Vidva sta bila oba lačna? No, le najejta se, saj Bog ne pozabi name!“

Gladeč dobri živalci, jima razdeli še košček, ki ji je bil ostal. Pred kočo je bil vodnjak. Lenica gre pit. Za njo stečeta mačica in psiček in jo poprosita, da bi ju napojila. Lenica zajame vode v dlan in jima da piti. Nato se vrne v kočo, sede na klopco in čaka, da bi prišel kdo. Zdajci se odpro vrata, in v kočo se privali ostudna zver, tolika kakor medved. Približa se Lenici, renčeč: „Deklica, deni me na klopco!“

Lenica se prestraši in boječe vpraša mačico in psička:

„Mačica, kužek, ali naj jo denem na klop?“

„Deni jo, deklica, prav bo zate!“ odgovorita oba hkrati.

Lenica prime ostudno zver in jo dene na klop.

Zver ukaže deklici, naj ji še umije noge.

„Mačica, kužek, ali naj jih umijem?“ vpraša Lenica.

„Umij jih, deklica, prav bo zate!“ odvrneta živalci.

Naposled veli zver, naj jo dene Lenica na posteljo. Ona zopet povpraša živalci za svet in ko ji rečeta, naj to stori, položi zver na belo posteljo.

„Deklica, lezi tudi ti!“ zarenči pošast. Lenica se zgrozi in vpraša svetovalca, kaj naj stori.

„Lezi, deklica, srečna boš“, ji odgovorita.

Lenica pomóli, leže v imenu božjem in brzo zaspi. Ko se zjutraj prebudi, se ji zdi, kakor da bi še spala in da bi se ji sanjalo; zakaj videla je nad seboj zlata nebesa in svilnate zavese, pri postelji pa je stal prekrasen mladenič. Nahajala se je v lepi sobi, poleg katere so se vrstile še druge enake. Ne vede, kaj se godi, se zardevši obrne k mladeniču, ki se nasmehne in pravi:

„Čudiš se, deklica, kje si? Ne čudi se! Takoj ti povem: Glej, mene je zla čarovnica zaklela v ostudno zver z vsem mojim knežjim dvorom vred; samo nedolžna deklica me je mogla z ljubeznivo postrežbo rešiti. In to si storila ti, ljuba Lenica! Sedaj sem zopet knez in zopet imam deželo in podložnike; tebe pa si vzamem za ženo v zahvalo, ker si me rešila.“

Lenica se seveda ni branila biti žena krasnega mladeniča. —

Hudobna mačeha in njena hči sta zvedeli, kakšna sreča je doletela Lenico. Tega pa nihče ni vedel, kako je postala srečna.

„Mati“ — reče nekega dne Dora — „ne bom se možila. Rajša pojdem po svetu. Jaz sem mnogo lepša nego Lenica. Če je ona dobila kneza, utegnem jaz s svojo krasoto dobiti kralja.“

Mati privoli in ji speče za popotnico hlebček iz bele moke, poln rozin in mandljev. Dora si poveže obleko, vzame denar in hlebček ter se jokaje poslovi od matere. Ko pride do tiste samotne kočice, stopi vanjo. Pri peči

na klopci sta sedela mačica in psiček; sicer ni videla žive duše nikjer. Dora sede k peči, razlomi hlebček in začne izbirati najprej rozine.

Kar zamijavka mačica: „Mav, mav, deklica, daj mi košček!“

„Poberi se mi, trapa, zate nimam ničesar!“ se zadere Dora na mačico in jo pahne od sebe.

Ko odlomi drugi grižljaj, zalaja psiček: „Hav, hav, deklica, daj mi košček!“

Toda Dora zareži nanj: „Ali sem za vaju, godrnjača, to-le prinesla? Spravita se!“

Po jedi stopi k vodnjaku po vode. Živalci tečeta za njo in jo poprosita kaplje vode, ali ona ju osorno bacne z nogo in odide v kočo. Malo hipov pozneje prilomasti v kočo ostudna zver, podobna medvedu. Vali se k nogam od strahu trepetajoče Dore, renčeč: „Deklica, deni me na klopco!“

Dora ni vedela, kaj bi storila. Bala se je pošasti in nerada bi se bila dotaknila ostudne zveri. Pa povpraša mačico in psička: „Mačica, kužek, kaj naj storim?“

Toda živalci odgovorita: „Sama jedla, sama pila, sama sebi svetovala!“

Ko Dora dolgo ne črhne, zagrmi zopet zver: „Deklica, deni me na klopco!“

A Dora se namrdne, vstane s klopce in reče: „Čemu bi se trudila s teboj? Zlezi sama na klopco, kaj ti mene brigaš!“ Deklica hoče po teh besedah šiniti skozi duri, ali nagloma završi vihar, zver se izpremeni v hudobca, ki popade Doro in izgine z njo. Mačica in psiček se izpremenita v golobičici in zletita v nebo. Bila sta to angela, ki ju je bil Bog poslal iz nebes, da bi poizkusila hudobno Doro; ko pa je videl, da ni moči izpreobrniti njenega trdovratnega srca, je poslal po njo hudobca. Njena mati je zvedela, kaj se je bilo zgodilo, in se je jela pokoriti. Lenica je bila srečna do smrti in ko je umrla, so vsi žalovali po nji.

Pirhi.

*Uelike in majhne
ter stare kožoške,
nesite nam jajec
tja v slamnate koške.*

*Ĥako, glej, so pridne
te naše živali,
in skoro ti koški
jim bodo premali.*

*Ti jajčki okrogli!
Njih vsak bo še pisan,
rdeče, rumeno
in modro porisan!*

Samko Cvetkov.

